

Troebelen in een Frans dorpje

De verborgen geschiedenis van Courtillon

Charles Lewinsky (vert. Ellen Schippers). Uitg. Signatuur, Utrecht 2010. 288 blz. € 19,95

DOOR HANS VAN DER PLOEG

De verteller van de briljant gecomponeerde roman *De verborgen geschiedenis van Courtillon* van de Zwitserse schrijver Charles Lewinsky (1946) vertrok uit Duitsland naar het nogal saaie Franse dorpje Courtillon vanwege een verboden liefdesaffaire met een minderjarige scholiere.

In Courtillon, „een wereld die slechts duizend passen meet”, is deze gewezen leraar Frans behalve vreemdeling en buitenstaander tevens banneling, al weten de dorpingen dat niet. Stap voor stap vertelt hij in brieven aan zijn in Duitsland gebleven geliefde het drama dat zich voor zijn ogen afspeelt, zonder overigens enig antwoord van haar te verwachten. Pas later komen we te weten dat zijn relatie met het meisje bijna een jaar heeft geduurd. Ze had hem verleid op schoolreis naar Parijs. Ze was opeens op hem af gestapt, omdat hij haar almaar aan zat te kijken. Waarbij je je als lezer wel even afvraagt wie nu precies wie heeft verleid.

Kunst van het vertellen

Het is de vraag naar dit soort waarheden die als een rode draad door deze roman loopt, maar bovenal gaat het in dit boek om de kunst van het vertellen. Daarvoor hoeft je helemaal geen schrijver te zijn. Iedereen vertelt een verhaal waarin hij of zij de hoofdrol vervult. Zo liegen we allemaal de waarheid. De dorpsbewoners van Courtillon lijken allemaal een onaangenaam geheim te bewaren, waarvan de oorsprong decennia oud is. Zelfs als er sprake is van brandstichting en moord, wordt geprobeerd de sporen naar een nooit bestrafte misdaad uit te wissen. Courtillon blijkt geen plaats voor helden, laat staan voor heiligen. De enige helden die Courtillon ooit heeft gekend, zoon en vader Orchamp, werden gedood in de wereldoorlogen.

Van alle verborgen geschiedenissen in Courtillon vind ik die uit 1943 over de niet-ontspoorde trein het boeiendst. Courtillon had het in de Tweede Wereldoorlog met de bezetters op een akkoordje gegooid. De Duitsers waren „vertrouwde vijanden” geworden, „met wie te leven viel als met een chronische ziekte”. De dorpingen namen de inkwartiering van de Duitsers voor lief. Uit welbegrepen eigenbelang gingen ze in 1943 echter zo ver dat ze de door het verzet geplande aanslag op een trein vrijdelden, door dit aan de Duitsers door te brieven. Orchamp was de pinnet, werd gepakt, overleefde zijn verhoor niet. Wel kreeg hij een ereplaats op het oorlogsmonument, vlak onder zijn zoon, die in de Eerste Wereldoorlog was gesneuveld.

Johannes

De burgemeestersfamilie Ravallet bestond uit machtige lieden met weer een ander geheim. Hoe kwamen ze anders aan zo veel geld? De vader van de huidige burgemeester had een moord gepleegd. Het vraagstuk waar het dorp nu voor staat is of al het grind van de rivier moet worden uitgebaggerd, waarna het dorp geschikt is voor

FOTO AP/RAF CASERT

de exploitatie van een camping. Via kuiperijen en chantage probeert de burgemeester met een aantal medestanders zijn zin te krijgen: Ravallet is politicus en liegt per definitie, zo lezen we. Het is geen goed idee, vinden zijn tegenstanders. De kans op overstroming van de geplande camping is een veel te groot risico. Het liefst willen ze de streek ongerept laten.

Een van de tegenstanders is Jean Perrin, naar wie de oorspronkelijke titel *Johannistag* verwijst. Hij wordt de heilige Johannes genoemd, omdat hij

geboren is op de naamdag van Johannes de Doper. Maar heilig kun je Jean Perrin moeilijk noemen. Hij is de buurman van de verteller, die geregeld met hem optrekt, totdat een meisje van vijftien Perrin met veel drama beschuldigt van seksueel misbruik. Het is onwaarschijnlijk dat Perrin dit inderdaad heeft gedaan, te meer omdat haar beschuldigingen groteske vormen aannemen. Op de keper beschouwd lijkt het meisje in de ban te zijn van verwardheid door hysterie. Het hele dorp weet echter dat Perrin vier jaar

eerder een relatie met de moeder van het meisje heeft gehad. Als klusjesman had Perrin zich met seks laten betalen, totdat hij genoeg van de moeder kreeg. Waarop de vrouw hem bestookte met liefdesbrieven, die ze dagelijks tussen zijn gereedschapspullen stopte.

Verderend

In bijzijn van het dorp roept het meisje dat Jean Perrin seks met haar heeft gehad en een tatoeage op zijn bil heeft. Hoe kan ze dat weten? Is dat een bewijs, of komt het doordat ze haar moeder heeft betrappt met deze man? Met twee robuuste knapen uit een naburig opvoedingsgesticht zoekt ze verhaal. Het blijken dezelfde jongens die Perrin al eerder hebben afgetuigd in het bos. Het is een verneiderende scène, waarbij niemand een poot uitsteekt. Ook de verteller kijkt passief toe, misschien omdat de confrontatie met zijn eigen verborgen geschiedenis al te groot is. De parallel zit hem behalve in de relatie met een minderjarige ook in liefdesbrieven die niet op prijs worden gesteld. Het is een intrige die rechte reeks uit de spreekkamer van Freud zou kunnen komen. Merkwaardig genoeg zien de politiemanager en diens vrouw de verteller als iemand bij wie de jeugd in goede handen is. Dat hij leraar is, blijkt bekend bij de politie, maar niet waarom hij uit Duitsland weg moest. Perrins twaalfjarige dochter, Elodie, wil het liefst bij de verteller intrekken. Niet doen, denk je als lezer. En gelukkig gebeurt dat ook niet. Elodie heeft bij haar ouders, die alleen nog met haar en niet met elkaar spreken, bijna geen leven.

Samenzwering

Wrang genoeg krijgt de verteller, die zich net iets te veel heeft gekoesterd in zijn rol van beschouwer en kroniekschrijver, bericht van de scholiere uit Duitsland dat de liefde definitief over is. Het is het resultaat van een geslaagde therapie, laat ze weten. Al dat verlangen en afwachten heeft hem niets opgeleverd. Bovendien blijkt dat hij van vreemdeling steeds meer deelnemer is geworden. Ten slotte wordt hij medeschuldige van een samenzwering. Er wordt een moord gepleegd. In Courtillon is het bijna onmogelijk om echt buitenstaander te blijven. Courtillon staat uiteraard voor de hele wereld. Lewinsky beschrijft het allemaal alsof je er zelf getuige van bent. Grandioos.